

John Dewey Raporun'dan Esintiler

Doç. Dr. Kemal GÜÇLÜOL (*)

«İnsanlara olan güvenimizi kaybetmemiz
kendimize olan güvenimizi kaybetmemiz
demektir ve bu affedilmez bir günahdır.»
j. Dewey

I. GİRİŞ

John Dewey, yüzyılımızın en tanınmış ve etkili eğitimcilerinden-
dir. Eğitimi, ana hatlarıyla, «pragmatizm» felsefesinin temelleri üze-
rine oturtmağa çalışmış ve «sürekli değişim ve yeniden inşa» görü-
şünü benimseyerek geliştirdiği eğitim felsefesi ile eğitim felsefeleri
içine bir yenisini eklemiş, insan yetiştirme sürecine bazı farklı yak-
laşımlar getirmiştir.

Dewey, bilginin «değişmez doğru» olmadığını; «bilinen» doğru-
ların, yenileri ortaya çıkıncaya kadar kabul edilerek, değişmeye açık
olduğunu belirtmiş; ayrıca «bilgi»yi bir «araç» olarak görmüştür.
Bunun dışında, her doğru, iyi ve güzelin bir yararı da olması gerekti-
ğini kabul etmiş; okulu pedagojik, toplumsal, kültürel ve ekonomik
değişme ve deneyimler için bir merkez olarak görmüştür. (1) Ayrıca,
okulun diğer önemli işlevleri arasında demokrasi ve vatandaşlık eği-
timi vermek ve bazı mesleki becerilerin kazanılmasında, yaratıcılık,
eleştirel düşünme alışkanlığı ve problem çözme ve bilimsel yönte-
mi kullanma becerisinin verilmesinde bir hazırlık merkezi olmak da
vardır.

Dewey'e göre bu tür bir eğitim, ancak demokratik bir ortamda
uygulanıp sürdürülebilir. Eğitim, demokrasinin yaşamasında demok-
ratik düşünce ve uygulamalar da eğitimin gelişmesinde önem taşır.

(*) O.D.T.Ü Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

(1) Elshtain, Jean Bethke, «Time to Reform the Schools» «American Educa-
tion. Haziran 1983 Vol. 19, No 5 S 40-41

Demokratik düzeni tercih nedeni ise «karşılıklı dayanışma ve ikna yoluyla» daha nitelikli deneyimlerin oluşturulabilmesidir. (2) Bununla birlikte, Dewey'e göre :

«Progressivizm» dahi olsa, eğitimle ilgili bazı (izm)lerden çok, eğitimin bizzat kendisi ile uğraşmak» gerekir. Çünkü bir «izm»e bağlı olarak hareket eden bir akım, diğer «izm»lere tepki halindedir ve farkında olmadan onların etkisinde kalır. Çünkü, «bu takdirde eğitim hareketi prensiplerini, gerçek ihtiyaçlara, problemlere ve imkânların kapsamlı ve yapıcı yolda incelenmesine dayandıracağı yerde, diğer «izm»lere karşı gösterilen tepkilere dayandırır. (3)

Cumhuriyetimizin kurucuları, yeni Millî Eğitim sistemini oluştururken bu alandaki çağdaş gelişmeleri gözardı etmemişlerdir. Bu arada, 1924 yılında, yirminci yüzyılın tanınmış eğitimcisi John Dewey, kurulmakta olan Türk eğitim sistemine ilişkin görüşlerini almak üzere, Türkiye'ye davet edilmiştir. Dewey, iki ay Türkiye'de gözlemlerde bulunduktan sonra, iki ayrı rapor hazırlamıştır. Bunlardan Türkiye'den ayrılmadan hazırladığı rapor daha çok eğitim bütçesi ve uygun bulunduğu harcama alanları üzerinedir. İkinci raporu ise daha kapsamlıdır ve Dewey'in yeni kurulacak Türk Millî Eğitim sistemine ilişkin gözlem ve önerilerini kapsar. (4) Biz bu yazımızda Dewey'in, ikinci raporundaki kuruluş halinde olan millî eğitim sistemimizde, okul sistemi, örgütlenme, yönetim ve denetime ilişkin önerileri üzerinde duracağız.

II. JOHN DEWEY RAPORU

1. Eğitimin Amaçları ve Okul :

Türkiye'de eğitim sistemi oluştururken yapılacak ilk ve en önemli şey hedef amaçları saptamaktır. Asıl hedef de Türkiye'nin bağımsız, kalkınmış bir cumhuriyet olarak, uygar devletler arasında yer almak olduğuna göre, Türk okullarının, gençlere, cumhuriyete uygun politik fikir ve alışkanlıkları kazandırması; onların çeşitli becerilerini geliştirmesi, onlara, kendini yönetme, endüstriyel gelişmeye katkıda bulunma, ekonomik yönden kendi kendine yeterli olma ve benzeri

(2) Dewey. John. Tecrübe ve Eğitim. Çevirenler: Dr. F. Başaran. Dr. F. Varış. Ankara 1966. S. 23.

(3) Dewey. a.g.e. S. 5-6.

(4) MEB The John Dewey Report Test ve Araştırma Bürosu. Ankara. 1960 S. 1

bilgi, beceri ve özellikleri vermesi gerekir. Bu da gençlere yaratıcılık ve yapıcılık, bağımsız karar verebilme, bilimsel düşünebilme, ortak amaçlar için işbirliği yapabilme beceri ve alışkanlıklarının kazandırılmasıyla mümkündür.

Okul, bir bilgi toplama ve yayma merkezidir. Burada öğrencilerin kullanışlı bilgiler, ülke için yararlı entellektüel alışkanlıklar kazanmaları sağlanmalı; bu kurum, sosyal yaşamın bir parçası olarak, endüstri ile sıkı bir ilişki içinde bulunmalıdır.

Türkiye'deki ortaokullar da tümüyle «akademik» ve «tek tip» olmak yerine, ihtiyaçlara göre, çeşitlendirilmelidir.

Yeni kurulan cumhuriyete uygun vatandaş yetiştirilmesi, bunun için de, sadece bazı liderlerin değil, vatandaşların da ülkenin politik, ekonomik ve kültürel kalkınmasında, entellektüel katılımlarını sağlayacak şekilde yetiştirilmeleri gerekir.

Ayrıca, okul sistemi, pratik yaşama, eğitim faaliyetlerinde esnekliğe değer vermeli ve okulda yapay bir dünya oluşturulmamalıdır.

2. Örgütlenme :

Yeni Türkiye'de merkezî bir «Eğitim Bakanlığı» kurulmalı, bu bakanlık, eğitime ilişkin literatürü sürekli izleyip öğretmenlere ulaştırmalı; ayrıca okul yapımı, bilgi toplama, gezici kütüphane kurulması ve öğretmenlerin düzeylerinin yükseltilmesi işleriyle ilgili görevleri üstlenmelidir.

Ancak, bu merkez örgütü, bakanlık, gereksiz mekanik işlere önem veren, bürokratik emirler dikte ettiren, çok güçlü ve çok geniş bir örgüt olarak; ayrıntılı sevk ve idare, denetim ve kontrolü amaçlayan bir örgüt olmak yerine Türk eğitiminde entellektüel ve moral liderliği üstlenmelidir. Bu arada, eğitim bakanlığına önerilerde bulunmak üzere bazı komite, alt komite ve komisyonlar kurulmalı; bu komite ve komisyonlar da okul binaları, pratik ve mesleki eğitimi, kırsal alanların ve buradaki okulların gelişimi ve benzeri konuları incelemelidir.

Ayrıca, Türkiye'de, ilerki 8-12 yılı kapsayacak ve temelde eğitim bakanlığı için bir tür «eğitim anayasası» veya «kuruluş yasası» niteliğinde, genel bir eğitim programı hazırlanmalıdır. Ancak, bu program belirlenen süre içinde değiştirilmemeli; bunun yerine, yapılacak değerlendirmelere göre, milli meclisten geçirilmelidir.

III. Uygulamalar :

Millî Eğitim sistemimizde 789 Sayılı Kanun'un kabul ve uygulaması (5) «eğitimimizin planlaştırılması» (6), maarif emirliklerinin kuruluşu ve mesleki ve teknik eğitim kurumlarının geliştirilmesinde (7); öğretmen yetiştirme ve öğretmen okullarının çeşitlenmesinde (8), o dönemin, başta Millî Eğitim Bakanı olmak üzere yöneticilerinin eğitim faaliyetlerin planlama ve düzenlemelerinde (9) John Dewey'in görüş ve önerilerinin bazı etkileri görülmektedir.

Ancak, bu etkilerin gözlemlendiği, Maarif Emirlikleri örneğinde olduğu gibi, alanlarda, bir süre sonra, yeni değişme ve gelişmeler olmuştur. Eğitim programları, öğretmen ve yöneticilerin bazı sorunları gibi Dewey'in gözlem ve önerileri bulunan alanlarda ise, uzun yıllar, çeşitli ve bazıları oldukça kapsamlı sayılabilecek, çalışma ve uygulamalar yapılmışsa da, belli sorunların devam ettiği görülmektedir.

V. Sonuç ve Özet :

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Millî Eğitimimizin çağdaş anlamda temelleri atılırken çağın gelişmeleri de gözönüne alınmış ve bu arada John Dewey de ülkeye davet edilerek, Türk eğitimi üzerinde, bazı gözlemlerde bulunmuş ve görüş ve önerilerine ilişkin iki rapor hazırlamıştır. Öncelikle ikinci raporu daha kapsamlıdır.

Bu raporda belirtilen bazı hususlar, 789 Sayılı Yasa'nın kabulü ve uygulaması gibi, uygulama alanına da yansımıştır.

Ancak, o zaman saptanan bazı sorunların bugün de güncelliğini koruduğu ve çözüm beklediği gözlenmektedir.

(5) Güçlüol, Kemal MEB Cumhuriyet Döneminde Eğitim, adlı eserde, Devlet kitapları, İstanbul 1983. S. 148-149.

(6) İnan Rauf a.g.e. S. 67.

(7) Güçlüol ve Doğan Hıfzı, a.g.e. S. 147 ve 362.

(8) Koçer, H. Ali, a.g.e. S. 583.

(9) Başgöz, İlhan, ve Wilson, Howard A. Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk, Dost Yayınları, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1968. S. 99.